

3. Божко Л. Д. Культурний туризм як важливий чинник соціально-культурного розвитку регіонів України // *Культура України : зб. наук. пр. / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури. Харків, 2010. Вип. 32. С. 169–179.*

4. Потенціали 2017: крафт і культурний туризм. URL : https://biggggidea.com/practices/Craft_Culttourism/ (дата звернення : 20.02.2020).

5. Кулік В. В. Культурний туризм як компонент соціокультурної діяльності. URL : http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_76/Kulik.pdf (дата звернення : 04.02.2020).

6. Кіндрачук Н. М. Значення традицій та звичаїв для розвитку культурного туризму в Карпатському регіоні України // *Рекреаційний потенціал Прикарпаття : історія, сучасний стан, перспективи : Туризм і розвиток регіону : матеріали міжнар. наук. конф. присвяченої 10-річчю створення Інституту туризму (Івано-Франківськ, 19–20 вересня 2013 р.) / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника; гол. редкол. проф. В. Клапчук. Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. Вип. 4. С. 89–92.*

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПОДІЛЬСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО РЕГІОНУ

Ярослав Мариняк

marunyak_y@ukr.net

Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна

Abstract: The general state of formation of the Podilski region is analyzed. The main factors influencing the establishment of the tourist potential of the territory are highlighted. It was found that such species as health, cognitive, rural, ecological, religious, speleological, etc. can be successfully developed here. Logistics can have a positive impact on the intensification of tourism activities in the region.

Key words: Podilski tourist region, recreational and tourism potential, recreational and tourism infrastructure, hotels, sanatorium and resort economy.

Подільський туристичний регіон, до складу якого входять Вінницька, Тернопільська та Хмельницька області, знаходиться в Південно-Західній частині України. Його площа 60,9 тис. км², (10,1% площі України), чисельність населення - 4560,2 тис. осіб (9,5% кількості населення країни) в т. ч.: сільське - 53%, міське - 47%.

Регіон має зручне економіко-географічне та туристичне положення, зокрема, такі його характеристики, як централізованість, сусідство з відносно розвиненими регіонами, вигідне транспортне сполучення. Близькість його до державного кордону України з Білоруссю, Молдовою, Румунією, Польщею, Угорщиною, Словаччиною, є передумовою міжнародного туристичного обміну. Регіон достатньо забезпечений шляхами сполучення: протяжність залізниць та

автомобільних шляхів вище середньої показника по країні. Через регіон проходять транспортні магістралі, що стратегічними для держави. В обласних центрах функціонують аеропорти, судноплавство здійснюється Дністром та Південним Бугом. Факторами, що сприятимуть подальшому розвитку туризму, буде будівництві швидкісних магістралей по території регіону.

Поверхня Поділля - підвищена полого-хвиляста рівнина в межах Подільської височини, з плоскими межиріччями та глибокими каньйоноподібними долинами. Тут також знаходяться горбогір'я Кременецькі гори та Опілля, а в південно-західній частині - вапнякові пасма - Товтри. У Придністров'ї є багато печер, деякі з них - унікальні навіть на світовому рівні (с. Кривче «Кришталеві печери»).

Територія Подільського регіону характеризується помірно-континентальним кліматом з великим впливом циклонів в усі пори року і з найбільшою кількістю опадів у травні-липні. Середньорічні температури коливаються в межах 7,0–8,9°C у північній і південно-східній частинах. Влітку температура може підвищуватися до 38°C, а взимку – знижуватися до -34°C. Період з температурою понад 10°C становить 155–185 днів.

На території регіону зосереджена значна кількість річок. Їх загальна довжина становить 11,2% від загального показника по Україні. Для організації рекреації та туризму значний інтерес мають природні ділянки річок Дністер, Південний Буг, Смотрич, Случ. На річці Смотрич в Кам'янець-Подільському існує перший в Україні атракціон "bandage jumping" (стрибки з мосту на гумовому канаті). На Поділлі озер мало, а ставків - 5893, що становить близько 1/5 усієї їх кількості в країні, площа водної поверхні - 40,4 тис. га.

Розміщення регіону у південно-західній частині України має певні стримувальні фактори розвитку: регіон віддалений від найбільш розвинених регіонів; транзитний потенціал є достатнім, оскільки транспортні потоки Івано-Франківськ – Київ, та Чернівці – Київ, які проходять через регіон.

Витягненість регіону з півночі на південь створює додаткові проблеми з доступністю південних та північних районів до обласних центрів. Водночас витягненість регіону з півночі на південь дає змогу мати декілька природніх та кліматичних зон та зменшує ризики тотального впливу погодних факторів на сільське господарство по всій території.

Умовно в межах території спостерігається принаймні три зони, які відрізняються за природними кліматичними умовами: Південна, Північна, Центральна. Одночасно поділяють Поділля на Західне, Центральне, Східне. Ґрунти переважають сірі опідзолені та чорноземи. Залісненість території є незначною, ліси становлять 14% всього земельного фонду, в той час як рілля –

61%. Розораність сільськогосподарських земель становить 80%. Структура земельного фонду сприятлива для розвитку сільського господарства.

Логістика. Залізнична мережа регіону пересікає Поділля з півночі на південь та із заходу на схід, адміністративно належить до Південно-Західної залізниці. У північному напрямку залізничні колії та станції обслуговує Козятинська дирекція залізничних перевезень, у південному, східному – Жмеринська дирекція залізничних перевезень, у межах Західного Поділля Львівської залізниці.

Як і основні залізничні, автомобільні магістралі проходять з півночі на південь та із заходу на схід через обласний центр. Найбільшими автотранспортними вузлами області є Тернопіль, Бережани, Чортків, Кременець, Хмельницький, Старокостянтинів, Шепетівка. До всіх районних центрів області охоплені дорогами з твердим покриттям з обласним центром. Усі центри сільських рад охоплені дорогами з твердим покриттям з районними центрами. Усі сільські поселення області охоплені дорогами з твердим покриттям із центрами сільських рад. Усі населені пункти області доступні до внутрішньо регіональної системи доріг.

Система доріг усередині Поділля є достатньо збалансованою і такою, що може забезпечити внутрішню доступність усіх територій та населених пунктів.

У кожному з цих обласних центрів є свій аеропорт з технічними параметрами, близькими один до одного. Всі вони є комунальними підприємствами, що належить до сфери управління обласних рад. Найбільше використовується Аеропорт у Вінниці.

Розвинута телекомунікаційна мережа (кабельна) та телекомунікаційна мережа (бездротова) мобільного зв'язку та кількість підключень до Інтернету, що є досить низьким показником, а отже, стримувальним фактором розвитку освіти, науки, управління.

Населення та демографічні показники. Впродовж останніх 20 років загальна чисельність населення регіону зменшується. Проте в останні 5 років намітилась тенденція до зниження темпів падіння чисельності населення завдяки зниженню рівня смертності, а також зменшенню міграції за межі регіону.

Поділля є чи не найбільш мононаціональною в Україні. За даними Всеукраїнського перепису населення, українці становлять майже 94% населення області. Фактично моноетнічний склад населення є запорукою протистоянь та конфліктів на міжнаціональному ґрунті та дає змогу створити досить гомогенний територіальний простір.

Структура населення за віком досить стабільна. У цілому міське населення має менший середній вік і значно більшу частку населення працездатного віку.

Також загальним є значне падіння частки чоловіків у віковій групі після 59 років, що говорить про високу смертність чоловіків, зокрема серед сільського населення.

За останні 5 років за рахунок зростання кількості народжених та зменшення кількості померлих намітилась досить стійка тенденція до поліпшення коефіцієнта природного відновлення населення з 0,51 до 0,67 у 2018 році.

Поділля належить до групи слабо урбанізованих територій, частка міських жителів є значно меншою загальноукраїнського показника. Проте основними центрами формувань систем розселення є міста Вінниця, Жмеринка, Могилів-Подільський, Хмільник, Гайсин, Козятин у Вінницькій області; Бережани, Кременець, Тернопіль, Чортків у Тернопільській області; Кам'янець-Подільський, Славута, Старокостянтинів, Шепетівка, Хмельницький Хмельницької області. Власне райони мають умовно низьку урбанізацію, оскільки міста – районні центри, – виведені зі складу району, є містами обласного значення.

Загальний рівень урбанізації області є меншим від середньоукраїнського показника – 54,1 проти 68%. Протягом останніх 5 років чисельність міського населення в області зросла на 0,2%, сільського населення зменшилась на 8,5%, по Україні ці показники становлять 1,6% та 5,5%, що демонструє тенденцію переселення сільського населення у міста, оскільки кількість міст в області за цей час не змінилась.

Незначне екологічне навантаження на територію регіону створює можливості для розвитку рекреаційних та оздоровчих послуг та розміщення виробництв, що потребують підвищених вимог до чистоти повітря, води (фармація, біотехнології).

Значна частка сільського населення – резерв додаткових трудових ресурсів для розміщення нових виробництв.

Щодо кількості працездатного населення, то серед адміністративно-територіальних одиниць Поділля існує значна диспропорція – при середній кількості працездатного населення в регіоні 58,2%. Регіон характеризується значним демографічним навантаженням на працездатне населення, яке є вищим середньоукраїнського показника. Значні диспропорції за цим показником по адміністративно-територіальних одиницях регіону та серед міського та сільського населення.

Ситуація в сільських районах щодо демографічного навантаження досить напружена. У районах Подільських областей на тисячу працюючих припадає більше тисячі непрацюючих за віком, а враховуючи безробітних, ця цифра виглядатиме ще гіршою.

За економічним потенціалом Поділля належить до регіонів з розміром регіональної економіки та темпами зростання нижче середнього. Впродовж останніх 8 років у структурі доданої вартості відбувається стійке зменшення частки сільського господарства та зростання частки промисловості і сфери послуг. Це обнадійлива тенденція, оскільки саме промисловість та сфера послуг мають вищу суспільну рентабельність та дають змогу формувати додаткові ресурси місцевих бюджетів та доходи громадян.

Подільські області не є промисловими. Вони не мають чітко вираженої спеціалізації у промисловості. Відносно домінуючими галузями промисловості є виробництво та розподіл електроенергії, яке становить таку ж частку промисловості, що і виробництво продовольчої продукції, напоїв, тютюнових виробів. Детальний аналіз платників податків по районах вказує на слабкий розвиток промисловості по території областей, оскільки лише районні електромережі в більшості районів області є найбільшими платниками податків. У багатьох районах Подільських областей розміщено один-два підприємства, на яких базується економіка району, що призводить до стрімкого падіння показників у району при появі проблем на одному підприємстві, яке фактично тримає на собі всі місцеві показники. Деякі традиційні для області види продукції чи цілі галузі не знаходять себе у новій економічній ситуації і постійно скорочуються.

За показником прямих іноземних інвестицій Подільські області упродовж останніх років займає стабільне 22–24 місце серед областей України і більш ніж у 7 разів відстає від середньоукраїнського показника та майже у 50 разів від показника міста Києва.

Підприємництво домінують малі та середні підприємства. Державних підприємств – 99, що говорить про фактичне завершення періоду зміни форми власності в регіоні. У зв'язку із акціонуванням, приватизацією та затяжною економічною кризою практично щезли великі підприємства з кількістю працюючих понад 2000 осіб. Фізичні особи-підприємці сьогодні є важливою складовою економіки Подільських областей. Значна частина працездатного населення є самозайнятою завдяки підприємництву.

Цукрова галузь Поділля за останні 20 років істотно скоротилася, хоча області продовжують займати провідні місця серед областей України. Аналіз показує, що більшість адміністративно-територіальних одиниць області мають один-два платники податку на прибуток, внесок яких є визначальним для всієї маси цього податку. Найбільшими платниками податку на прибуток є енергорозподільчі підприємства – районні (міські) електромережі. Це свідчить про неадекватність структури економіки, оскільки перерозподіл електроенергії не є двигуном створення додаткової вартості, яка формує усі блага.

Розміщення платників податку на прибуток у районах областей Поділля досить нерівномірне, відтак за таким показником, як податок на прибуток на одну особу існує значна диспропорція між районами.

Регіон позиціонується як аграрно-промисловий. Аналіз показує, що сільськогосподарське виробництво за останні 20 років значно змінило свою структуру, що безпосередньо впливає і на трудові ресурси та демографічні процеси. Основні економічні показники Подільських областей показано у табл. 1.

Таблиця 1.

Основні економічні показники Подільських областей

Показник	Вінницька	Тернопільська	Хмельницька
Територія, тис. км	26,5	13,8	20,6
Населення, тис. осіб	1660,0	1093,3	1341,4
Щільність, осіб/км ²	63	79	65
Міське, %	49,0	43,3	54,0
Зайняті у сільському господарстві, %	28,7	28,2	26,3
Зайняті у промисловості, будівництві, %	17,7	16,7	18,0
ВРП, на одну особу, грн	19159	18943	19100
Зарплата, грн.	11285	10643	11455

[1-3]

Такими природними центрами в першу чергу є міста та селища, колишні районні центри, а також великі села, де ще збереглась певна інфраструктура, є радіальні дороги до найближчих сіл, церква, виїзні базари тощо. Для збалансованого розвитку Поділля планування розвитку має базуватись на точках потенційного зростання та створювати систему комунікацій (доріг), що замикатимуть навколишні села на потенційні центри зростання. У майбутньому, у разі проведення реформи адміністративно-територіального устрою, ці центри можуть стати центрами нових громад.

Отже, сучасна, ще збережена поселенська мережа, може бути використана для досить ефективної реалізації Стратегії розвитку регіону через підтримку розміщення промислових виробництв у потенційних центрах зростання на базі великих та середніх міст, переробної та сервісної промисловості у центрах, якими є міста районного значення та великі селища.

Кожен з таких центрів потенційно має стати локомотивом розвитку власних периферійних сільських територій, що дозволить зменшити відтік населення у міста та поліпшить якість життя у сільських територіях.

Туристичні ресурси. Природні. Потенціал рекреаційних ресурсів – 769,5 тис. га, що становить 19,1% від загального показника по країні, в т. ч. у Вінницькій області – 290,7 тис. га, Тернопільській – 207,0, Хмельницькій –

268,2 тис. га. Рекреаційні ресурси освоєні на 103,0 тис. га, або 13,4% загальної площі. Потенційна місткість природних ландшафтів – 1899 тис. осіб., або 12,5% до загального показника [4-6].

У межах Поділля є 12 освоєних та розвіданих родовищ мінеральних вод, серед яких най-більші експлуатаційні запаси зосереджені у Вінницькій та Хмельницькій областях. Тернопільська область має п'ять родовищ з надзвичайно високим потенціалом прогностичних запасів мінеральних вод, за яким займає третє місце в країні та має великі перспективи для розвитку санаторно-курортної галузі.

Найбільш цінні гідромінеральні ресурси регіону – це Новохмільникське та Хмільникське родовища радонових вод у Вінницькій області, на базі яких функціонує широко відомий бальнеологічний курорт загальнодержавного значення «Хмільник».

Експлуатаційні запаси мінеральних вод Поділля оцінюються у 7127 куб. м на добу, що становить 11,1% до загальних запасів мінеральних вод країни, а використовується лише 922,1 куб. м на добу, або 12,9%.

У цьому регіоні існує 30 родовищ торф'яних грязей, але практично використовується два – «Войтовецьке» (Вінницька область) та «Конопківське» (Тернопільська область).

Ландшафтні рекреаційні ресурси Поділля, доволі значні – 765,9 тис. га, що складає 9,9% від загальної кількості по Україні. Площа лісів регіону – 866,6 тис. га, (9,2% від площі усіх лісів країни), лісистість території – 12,05%. Ліси рекреаційного призначення займають 100,8 тис. га, що складає 4,5% площі рекреаційних лісів України та 12,5% лісів регіону [1-3].

Площа закріплених мисливських угідь регіону становить 4683,4 тис. га (10,1% мисливських угідь країни), в тому числі: у Вінницькій області – 2135,1 тис. га, Тернопільській – 972,9, Хмельницькій – 1575,4 тис. га. Мисливська фауна досить різноманітна: понад 50 видів птахів та 20 видів ссавців [1-3].

Однією з найважливіших складових рекреаційних ресурсів Поділля є об'єкти природно-заповідного фонду (ПЗФ), яких в межах регіону зареєстровано 1439 од. В регіоні заповідано 8,4% території, в тому числі у Вінницькій – 2,6%, Тернопільській – 8,7% і Хмельницькій – 15,5% (площа ПЗФ області є найбільшою в країні) [1-3].

Найбільш туристично привабливими об'єктами ПЗФ є національний природний парк «Подільські Товтри», «Кременецькі гори» та Центрально-Подільський, а також регіональні ландшафтні парки – Зарваницький, Загребелля, Дністровський каньйон, природний заповідник «Медобори».

Особливо цінним об'єктом є печери Тернопільської області. Борщівський район-один з найбільших «печерних» територій у світі. Серед гіпсових печер

області абсолютний рекордсмен печера Оптимістична, її довжина 207 км. А найбільш мальовнича та приваблива для туризму-печера Кришталева.

Потенціал рекреаційних ресурсів - 769,5 тис. га, що становить 19,1% від загального показника по країні в т. ч. у Вінницькій області - 290,7 тис. га, Тернопільській - 207,0, Хмельницькій - 268,2. Рекреаційні ресурси освоєні на 103,0 тис. га, або 13,4% загальної площі. Потенційні місткість природних ландшафтів - 1899 тис. осіб., або 12,5% до загальної.

Перспективною курортною місцевістю регіону є Збручанське родовище мінеральних вод типу «Нафтуса», одне із найбільших в світі, за деякими оцінками можлива одночасна його місткість - 100 тис. осіб. Головним завданням розвитку санаторної бази є реконструкція місцевих курортів, а також перепрофілювання деяких баз відпочинку, що розміщені в місцях із запасами мінеральних вод під санаторно-курортне лікування. В подальшій перспективі можливе використання Дністровського водосховища з геліотерапевтичними цілями майже цілорічне. Останнім часом в регіоні набирає потужних обертів сільський туризм. Грицівський осередок сільського туризму (Хмельницька область) за результатами 2003 року був визнаний в країні найкращим.

Історико-культурні. Культурно-історичні пам'ятки на території Поділля розміщені нерівномірно: найбільше їх збереглися в західній частині, трохи менше - в центрі і ще менше - на сході. Культурно-історичні пам'ятки на території Поділля розміщені нерівномірно: найбільше їх збереглися в західній частині, трохи менше – в центрі і ще менше – на сході.

Під охороною держави в регіоні знаходиться 46 пам'яток археології, історії та монументального мистецтва, 2000 пам'яток архітектури та сім історико-культурних заповідників. За оцінкою рейтингу областей щодо історико-архітектурного потенціалу України, області Поділля займають високі позиції. Так, за кількістю цих пам'яток Хмельницька область посідає четверте місце (6% від загальної кількості по країні), Тернопільська – 7 (4,54% від загальної кількості по країні), а Вінницька – 8 (4,52% від загальної кількості по країні). Хронологічний діапазон пам'яток охоплює з XIV по XX.

Найвизначнішим культурно-історичним центром регіону є Кам'янець-Подільський, який за наявністю пам'яток займає 3 місце в Україні. В місті функціонує державний історико-архітектурний заповідник «Кам'янець». Однією із значних культових споруд країни є Почаївська Лавра. Особливе місце серед релігійних центрів займає селище Меджибіж, де знаходяться могили засновника хасидизму та його учнів, старовинне єврейське кладовище Меджибожа є місцем паломництва численних прочан із різних країн світу.

У **Вінницькій області** найбільш популярними туристичними місцями є музей садиба М.І. Пирогова (м. Вінниця) – найвідоміший туристичний об'єкт

міста. На території садиби, у церкві – усипальниці, от уже 136 років забальзамоване тіло великого хірурга свого часу. Неподалік від будинку лікаря стоїть храм Миколи Чудотворця. Саме тут, у прозорому саркофані, спочиває забальзамоване тіло Пирогова.

Найцікавіші історико-культурні місця і пам'ятками: Немирівське скіфське городище; Державний історико-культурний заповідник «Буша» (у т. ч. скельний храм з давньослов'янським рельєфом); Вінницький обласний краєзнавчий музей; Ставка Гітлера «Вервольф»; літературно-меморіальний музей М. М. Коцюбинського; дерев'яні церкви Миколи (1746 р.) і Юрія (1726 р.); комплекс укріплених монастирських будівель «Мури» у м. Вінниці (XVII-XVIII ст.).

Цікавими об'єктами для екскурсійного туризму є Тульчинський палацовий комплекс, Воронцовський, палац, Бушанський історико-культурний заповідник.

У **Тернопільській області** найцікавішим об'єктом туризму є Домініканський костюл у м. Тернопіль побудований у 1749-1779 рр. Домініканськими пам'ятками є Кременецько-Почаївський заповідник до складу якого входить Почаївська лавра (тут знаходиться чудотворна ікона Почаївської Богородиці, мощі святих Іова Почаївського, Амфілохія Почаївського). У центрі комплексу височіє 65-метрова дзвіниця в стилі бароко, побудована в 1861 рр. соборів у лаврі два, і кожен із них по-своєму грандіозний. Більш старшим є Успенський собор (1771-1783 рр.) та Троїцький (1906-1912 рр.). До складу Кременецького архітектурного комплексу входить замок на горі Бона, колегіум єзуїтів та ін.

Замки Тернопільської області представлені Збаражським, Вишневецький палац, Бережанський, Язловецький та ін. Цікавим містечком є Бучач тут можна побачити залишки веж і фортечних стін, а також прикрашені ренесанським декором в'їзні ворота, ратуша, визнавано найкрасивішою в Україні. Головна її прикраса-14 скульптур, створених видатним скульптором Іоганом Георгом Пінзелем. Інші архітектурні пам'ятки Бучача – Миколаївська церква початку XVII ст. й Василянський монастир XVIII ст.

У **Хмельницькій області** найцікавішим об'єктом туризму є Національний історико-архітектурний заповідник «Кам'янець» Входить у номінацію «Сім чудес України». Державний історико-культурний заповідник «Меджибіж»

Державний історико-культурний заповідник “Самчики” Палацово-парковий ансамбль «масток Самчики» – один із найблискупіших в Україні творів архітектури та садово-паркового мистецтва періоду зрілого класицизму. Серед маєткових ансамблів України Самчики цікаві тим, що забудова тут збереглася такою, якою вона була на кінець XVIII – початок XIX ст. Цікаві

історичні об'єкти є у Сутківцях, Антонінах, Губині, Ізяславі, Грицеві, Зінькові, Старокостянтиніві, Пиляві, Жванчику.

Серйозними проблемами проте є занедбаність та руйнація значної кількості потенційних історично та архітектурно привабливих об'єктів, відсутність доступу до них, інформаційної та транспортної інфраструктури.

Інфраструктурні. Важливе значення для формування і функціонування рекреаційного комплексу має загальний рівень соціально-економічного розвитку регіону, який в даний областях на 15% нижчий, ніж середній по Україні. Подільський регіон гірше забезпечений закладами торгівлі і громадського харчування, ніж в середньому по країні, частка яких становить відповідні 9,1% та 2,2%. Але регіон має кращу забезпеченість закладами культури. За останні 10 років забезпеченість населення регіону особистими легковими автомобілями зросла більше ніж у 2 рази. Майже 1/3 трудових ресурсів зайнята в невинробничій сфері, що є вищим показником, ніж в середньому н Україні.

У регіоні функціонує 57 оздоровчих закладів тривалого перебування, в т. ч. у Вінницькій області - 21, Тернопільській - 10, Хмельницькій - 14. Зайнято у цій сфері - 6,5 тис. осіб (5,3% до загальнодержавного показника) [8].

На Поділлі функціонує 1564 санаторно-курортних та оздоровчих заклади, в т. ч. у Вінницькій області – 659 (42,1% від загальної кількості у регіоні), Тернопільській – 202 (12,9% від загальної кількості у регіоні), Хмельницькій – 703 (44,9% від загальної кількості у регіоні) [12-14]. Найбільшими курортами регіону є курорти державного значення Хмільник і Сатанів та місцевого значення – Конопківка, Гусятин.

Потреби туристів у харчуванні забезпечують підприємства ресторанного господарства (РГ). На 01.01.2017 р. у Подільському туристичному регіоні є 675 підприємств РГ. Найменша їх кількість знаходиться у Тернопільській області (933 од.), а найбільше – у Вінницькій (1204 од.). Упродовж 10 років їх загальна кількість збільшилася на 2,6% [8].

За результатами оцінки забезпеченості населення Подільського туристичного регіону об'єктами ресторанного господарства найвища – вісім підприємств на 10 000 осіб є в Тернопільській області, 6,1 та 6,3 відповідно – у Хмельницькій та Вінницькій областях.

У готельному господарстві Поділля нараховується 2675 готелів, що становить 6,8% від показника в країні. Серед областей кількість готелів та аналогічних засобів розміщення така: у Хмельницькій – 84, Вінницькій – 73, Тернопільській – 58. Упродовж останніх п'яти років у Подільському регіоні спостерігається збільшення кількості готелів та аналогічних засобів розміщення на 41,9% [8].

Отже, рекреаційно-туристична інфраструктура регіону є недостатньо розвинутою. Це заважає задоволенню потреб у туристичних послугах як мешканців Поділля, так і гостей з далекого та близького зарубіжжя. Подальший розвиток туристичної діяльності регіону пов'язана із використанням наявного туристичного потенціалу. А саме:

1. Поділля є одним із найперспективніших регіонів країни щодо розвитку туризму. Тут можуть надалі успішно розвиватися такі види, як: оздоровчий, пізнавальний, сільський, екологічний, релігійний, спелеологічний та ін.

2. Основними передумовами подальшого розвитку туризму в Подільському регіоні є:

- вигідне географічне положення;
- рекреаційні ресурси: пам'ятки природи та історії, культури, архітектури;
- історичний аспект, що проявляється в етнографічній культурі;
- відносно сприятлива екологічна ситуація;
- соціально-економічні особливості регіону, зокрема, низький рівень індустріалізації території, що може сприяти розширенню матеріально-технічної бази туризму;
- формування якісно нового туристичного продукту.

3. Поділля є одним із найперспективніших регіонів країни щодо функціонування туристичної сфери та має широкі можливості для розвитку як регіонального, так і міжрегіонального та міжнародного туризму.

Список використаних джерел

1. Головне управління статистики у Вінницькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/>.
2. Головне управління статистики у Тернопільській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.te.ukrstat.gov.ua/>.
3. Головне управління статистики у Хмельницькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/index.htm>.
4. Екологічний паспорт Вінницької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vineco.gov.ua/load/st_d/e_p/ekologichnij_pasport_obl.
5. Екологічний паспорт Тернопільської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ecoternopil.gov.ua/index.php/pro-departament/novyny/127-ekolohichniy-pasport-ternopilskoi-oblasti-2016-roku>.
6. Екологічний паспорт Хмельницької області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://oblrada.km.ua/menu/top/14>.
7. Статистичний бюлетень «Колективні засоби розміщування в Україні у 2017 році» – Київ: Державна служба статистики України, 2018. – 200 с.
8. Статистичний збірник «Діяльність суб'єктів господарювання 2017» Київ: Державна служба статистики України, 2018. – 445 с.